

HALL, B.; TANDON, R. I TREMBLAY, C. (EDS.), (2015). *Strengthening Community University Research Partnerships: Global Perspectives*. Victoria, BC: *University of Victoria*. 306 pp.

DOI: 10.7203/anuari.psicologia.17.2.249

Aquest any 2016 se n'acompleixen 100, des de la publicació de *Democracia y Educación* de John Dewey. En aquests temps, on el focus s'ha situat en la cita d'allò més nou, l'última investigació, l'últim article d'algú –possiblement per tal de construir un discurs públic uniforme–; en aquests temps on hi ha autors ja no citats perquè els seus treballs tenen 15 o 20 anys, convé recordar, en aquest centenari, que *Democracia y Educación* és, possiblement, un dels més poderosos al·legats sobre l'educació democràtica i per construir una escola democràtica que genere, alhora, democràcia. Aquest llibre, el qual està centrat en les tasques que les universitats puguen emprendre, tracta sobre açò esmentat.

Ja ben prompte, en la pàgina 11, s'assenyala que «*Argumentamos que la investigación y las asociaciones de investigación con base en la comunidad son mecanismos clave para enfrentar las desigualdades, en la producción del conocimiento científico*», i continua amb l'explicació de com existeix un mecanisme –més fort si és possible en aquests temps de *rankings* i estàndards que ens dificulten citar Dewey, per ser «antic»– que nega el reconeixement d'altres nocions inherents a les habilitats que les persones, han anat creant, construint i compartint en la seua vida quotidiana. En resum, allò que els autors d'aquest llibre volen remarcar és que les universitats, en general, no estan acomplint una de les seues tasques: construir coneixements útils per a les persones que viuen a les comunitats, dur a terme açò amb elles i, al mateix temps, reflectir el coneixement que històricament s'hi ha anat creant, a través de les lluites i l'esforç per trobar resposta a les pròpies aspiracions quotidianes.

Aquest nou compromís que repta les persones que treballem a les universitats –i no sols aquelles que ho fem en l'àmbit de les Humanitats o les Ciències Socials–, pot ser «*aplicado a una amplia gama de actividades, así como a una ciertavisión del papel que las universidadestienen que jugar en la sociedad*» (p. 41).

Amb aquesta declaració d'intencions, el llibre es troba dividit en sis capítols. Els dos primers intenten situar-nos en els conceptes clau de l'assumpte: col·laboració, investigació amb base en la comunitat, associacions d'investigació entre universitats i comunitats, responsabilitat social de les institucions d'educació superior, etc. Podem trobar una àmplia definició del concepte d'investigació que es fonamenta en la comunitat en la pàgina 11, i un interessant, extens i il·lustratiu quadre de les tradicions de la investigació, associades a la recerca basada en la comunitat en les pàgines 12 i 13.

El capítol 3er està dedicat a presentar un vast estudi a partir de les respostes rebudes, en 53 països diferents, a un qüestionari extens en línia amb l'objectiu d'apuntar les principals tendències globals en l'assumpte que ens ocupa. Podem destacar, de l'esmentat estudi, que un dels grans reptes és la participació de les persones en aquest tipus d'iniciatives. Dins les recomanacions que s'extrauen del qüestionari, podem remarcar la necessitat de formació en, almenys, dos aspectes. D'una banda, les ferramentes metodològiques relatives a la investigació i, en concret, a tradicions com la investigació participativa. De l'altra, la importància de valorar la co-creació de coneixement i dels sabers que provenen de les comunitats.

El capítol 4rt és, segurament, el més interessant i ric. Presenta dotze estudis de casos realitzats en distints països d'Àfrica, Amèrica –del Nord i del Sud–, Àsia i Europa. S'hi poden observar distints processos d'investigació, que es basen en la comunitat i en associacions d'investigació entre comunitats i institucions d'educació superior en acció. Açò ens permet apreciar les tensions, contradiccions i dificultats que genera aquest tipus de processos, però també la riquesa social i productiva que comporten. No hi ha cap cas que faça referència a experiències que estiguen en desenvolupament dins el conjunt d'Espanya, la qual cosa hauria de fer-nos plantejar determinades reflexions.

Per la seua banda, el capítol 5è és una anàlisi comparada de les diverses experiències. Sembla com a més destacable el fet que les universitats han d'assumir el compromís amb les transformacions econòmiques i socials, que no es troba en la potenciació i servilisme de les «lleis del mercat», sinó que han de prendre com a punt de partida –i referència obligada– la responsabilitat social que les connecta a les comunitats de què formen part.

El capítol 6è, el darrer de tots, és conclusiu, i tracta de remarcar el paper de la societat civil i l'organització de xarxes de col·laboració, inclús a nivell supranacional, que permeten construir una altra visió i un altre paper per a les universitats i les seues relacions, amb els territoris en què es troben immerses.

Ara bé, la lectura del llibre pot provocar una pregunta fonamental. És una qüestió que es troba més enllà dels plantejaments institucionals i polítics subjacents a la necessitat de recuperar i (re)construir el paper de les universitats i altres institucions d'educació superior, com a institucions públiques que han de

servir al bé comú. La pregunta és: Com es construeix el coneixement de forma col·lectiva i cooperativa? Pel que fa a açò, el filòsof Stephen Toulmin (1977) ha escrit: «*Sólo podemos comprender con claridad la autoridad intelectual de nuestros conceptos si tenemos en cuenta los procesos sociohistóricos por los cuales se desarrollan dentro de la vida de una cultura o comunidad*» (p. 41).

Així doncs, un dels referents que ens ajudaria a explicar aquesta construcció col·lectiva i cooperativa del coneixement, el trobem en els treballs de L. S. Vygotski i els psicòlegs de l'escola sociocultural. Com assenyala James Wertsch (1991), existeix una relació essencial entre els processos mentals humans i els escenaris culturals, històrics o institucionals on es desenvolupen. En definitiva, tal com torna a indicar Toulmin (1977) «*Cada uno de nosotros piensa sus propios pensamientos, pero los conceptos los compartimos con nuestros semejantes*» (p. 48).

En els dotze estudis de casos que es presenten en el llibre, aquesta idea d'elaboració col·lectiva i cooperativa està constantment present junt amb la responsabilitat ètica i social que, a parer meu, tenim com a acadèmics i servidors públics. Com enuncien els autors de l'estudi de casos sobre el Canadà –i pot ser una referència conclusiva per a tot el contingut del llibre–: «*La siguiente fase en el desarrollo de las asociaciones de investigación [entre universidades y comunidades] se centrará en sectores específicos donde aún existen barreras para una sociedad justa y sustentable*» (p. 110).

Aquesta sembla ser la nostra pròxima tasca i, possiblement, la següent, també des de la perspectiva psicològica.

Referències

- Toulmin, S. (1977). *La comprensión humana I: El uso colectivo y la evolución de los conceptos*. Madrid: Alianza.
- Wertsch, J. W. (1991). *Voces de la mente*. Madrid: Aprendizaje-Visor.

EMILIO LUCIO-VILLEGAS
Universitat de Sevilla